

Det Anarkistiska Biblioteket

Brev från Proudhon till Marx år 1846

Pierre-Joseph Proudhon

Pierre-Joseph Proudhon
Brev från Proudhon till Marx år 1846
1846

sovversiva.wordpress.com
Översättning Britta Gröndal
UPA, tryck Stockholms LS, STHLM 1977

sv.anarchistlibraries.net

1846

Lyon den 17 maj 1846

Min käre herr Marx, jag samtycker gärna till att bli ett av föremålen för er korrespondens, vars mål och organisation tycks mig böra bli mycket nyttiga. Jag lovar er emellertid inte att skriva vare sig mycket eller ofta; mina sysselsättningar av alla slag i förening med en naturlig lättja tillåter mig inte några epistolära mödor. Jag tar mig också friheten att göra en del reservationer, som olika ställen i ert brev ger mig anledning till.

Först och främst: fastän mina idéer beträffande organisation och förverkligande numera är fullständigt fastställda, åtminstone vad principerna angår, tror jag att det är min plikt, att det är varje socialists plikt, att ännu någon tid bevara den villkorliga eller tvivlande formen; med ett ord jag bekänner mig liksom folk i allmänhet till en nästan fullständig ekonomisk anti-dogmatism.

Låt oss gärna hjälpas åt, om ni vill, att söka efter samhällets lagar, sättet på vilket dessa lagar förverkligas, förfarandet, som hjälper oss att upptäcka dem, men för Guds skull, när vi nu kritiserat sönder alla föregående dogmatiska system, låt oss då inte tänka på att i vår tur förse folket med dogmer; Låt oss inte hamna i er motsägelse som er landsman Martin Luther, vilken först kastade den katolska teologin över ända och sedan omedelbart tog itu med att grunda en protestantisk teologi med hjälp av många bannlysningar och anateman. Sedan tre århundraden är Tyskland sysselsatt med att befria sig från Luthers hopplappningar; låt oss inte skaffa människosläktet nya mödor genom nya fuskverk. Jag ansluter mig av hela mitt hjärta till er tanke att en dag framlägga alla åsikter; låt oss föra en nyttig och lojal polemik; låt oss ge världen exempel på en vis och förutseende tolerans; men om vi är i tåten för rörelsen, låt oss inte bli ledare för en ny intolerans, låt oss inte uppträda som apostlar för en ny religion, vore så denna religion logikens, förnuftets religion. Låt oss ta emot, låt oss uppmuntra alla protester, låt oss brännmärka all sekterism, all mysticism, låt oss aldrig betrakta en fråga som uttömd; och när vi förbrukat vårt sista argument, låt oss då börja från början, om så behövs, med vältalighet och ironi. På det villkoret skall jag gärna vara med i er sammanslutning, annars inte.

Jag måste göra några anmärkningar till detta uttryck i ert brev: I handlingens ögonblick. Måhända bevarar ni fortfarande den åsikten, att ingen reform för närvarande är möjlig utan en omvälvning, utan vad man förr kallade revolution, vilket helt enkelt ingenting annat är än ett jordskalv. Denna åsikt förstår jag, ursäktar jag, och diskuterar den gärna, då jag själv länge delat den, men jag måste erkänna, att mina senaste studier kommit

mig att helt ändra mening på denna punkt. Jag tror att vi inte har behov av detta för att lyckas; och att vi alltså inte bör sätta den revolutionära handlingen som medel till social reform, därför att detta föregivna medel helt enkelt skulle vara en vädjan till våldet, till godtycket, kort sagt en motsägelse. Jag ställer problemet på följande sätt: att återställa till samhället genom en ekonomisk kombination de rikedomar som undandragits samhället genom en annan ekonomisk kombination. Med andra ord att inom den politiska ekonomin vända egendomsteorin mot egendomen för att alstra vad ni tyska socialister kallar gemenskap och som jag för ögonblicket vill inskränka mig till att kalla frihet, jämlikhet. Och jag tror mig känna medlet att med kort uppskov lösa detta problem: jag föredrar alltså att bränna egendomen vid sakta eld i stället för att ge den ny styrka genom att ställa till blodbad på egendomsägare.

Mitt nästa arbete, som för ögonblicket är till hälften tryckt, kan upplysa er vidare därom.

Där, min käre filosof, står jag alltså för ögonblicket; även om jag gjort mina misstag och, om det finns anledning, skulle bli tillrättvisad av er, vilket jag gärna underkastar mig i väntan på revansch. Jag måste även i förbigående säga er, att detta förefaller mig vara stämningen hos arbetarklassen även i Frankrike; våra proletärer törstar så efter vetande, att man skulle bli illa sedd av dem, om man ingenting annat hade att bjuda dem dricka än blod. Kort sagt, det skulle enligt min mening vara dålig politik av oss att tala som förgörare; de hårda medlen kommer nog ändå; därtill behövs ingen uppmaning.

Jag beklagar uppriktigt de små oenigheter, som tydligen redan finns inom den tyska socialismen, och som era anklagelser mot Grun är ett prov på. Jag fruktar att ni sett denne skribent i en felaktig dager; jag vädjar, min käre herr Marx, till ert sunda omdöme. Grun befinner sig i landsflykt, utan förmögenhet, med hustru och två barn; han har inga andra försörjningsmöjligheter än sin penna. Vad vill ni han ska göra bruk av för att uppehålla livet, om inte de moderna idéerna? Jag förstår er filosofiska vrede, och jag medger, att mänsklighetens heliga ord aldrig borde göras till föremål för schackrande; men jag vill inte här se annat än olyckan, den yttersta nödvändigheten, och jag urskuldar mannen. Å, om vi alla vore miljonärer, skulle allt gå bättre till; vi skulle vara helgon och änglar. Men man måste leva; och ni vet, att detta ord ännu inte på långa vägar uttrycker den tanke, som den rena associationsteorin ger. Man måste leva, det vill säga köpa bröd, ved, kött, betala hyra; och herregud! den som säljer sina sociala idéer är inte skändligare än den som säljer en predikan. Jag vet

inte alls, om Grûn själv framställt sig som min informator; informator om vad? Jag sysslar inte med annat än politisk ekonomi, som han knappast vet någonting om; jag betraktar litteraturen som en leksak för småflickor; och vad filosofin beträffar har jag tillräckliga kunskaper för att ha rätt att göra narr av den vid tillfälle. Grûn har ingenting avslöjat för mig; har han sagt det, har han sagt en oförsämdhet, som jag är säker på att han ångrar.

Vad jag vet, och vad jag uppskattar mer, än jag klandrar en liten släng av fåfänga, det är att jag har herr Grûn och även hans vän Ewerbeck att tacka för den kännedom jag har om era skrifter, min käre herr Marx, om herr Engels och Feuerbachs så viktiga verk. Dessa herrar har haft vänligheten att på min begäran göra några analyser åt mig på franska (tyvärr kan jag inte läsa tyska) av de viktigaste socialistiska publikationerna; och det är på deras uppmaning som jag i mitt nästa arbete kommer att införa (jag skulle för övrigt ha gjort det av mig själv) ett omnämnande av herrar Marx', Engels, Feuerbachs, etc. arbeten. Slutligen arbetar Grûn och Ewerbeck på att hålla liv i den heliga elden hos de tyskar som bor i Paris, och den aktning de arbetare, som rådför sig med dessa herrar, har för dem, förefaller mig vara en säker garanti för redligheten i deras avsikter.

Jag skulle bli mycket glad, käre herr Marx, om ni ville ändra på ett omdöme som orsakats av ett ögonblicks förargelse; ty ni var förargad när ni skrev till mig. Grûn har uttryckt en önskan att översätta min nya bok; jag har förstått att denna översättning, om den kommer före andra, skulle kunna bli till hjälp för honom; alltså skulle jag vara tacksam, om ni och era vänner, inte för min skull utan för hans, ville bistå honom vid detta tillfälle genom att bidra till försäljningen av en skrift, som med er hjälp kanske skulle kunna bli till större vinst för honom än för mig.

Om ni ville giva mig förvissningen om ert bistånd, käre herr Marx, skulle jag omedelbart sända mina korrektur till herr Grûn, och jag tror, trots era personliga klagomål som jag inte vill sätta mig till doms över, att ett sådant handlingsätt skulle lända oss alla till heder.

Tusen hälsningar till era vänner, herrarna Engels och Gigot.

Er mycket tillgivne P-J Proudhon